

חידושים, הנחיות, הלכות ופרשניות
בסוגיות של אתיקה מקצועית בעריכת דין

גליון מס' 36 ■ אב תשנ"ד ■ אוגוסט 1994

יצא לאור ע"י ועדת האתיקה של ועד מחוז ת"א בלשכת עורכי הדין

המערבת: זניאל פריש 10, תל-אביב 64731

חברים יקרים,

המציאות, וכדאי שיידע הציבור - הן חברינו והן הלקוחות - כי אנו עומדים לשירותו גם במקרים כאלה.

ולעניין אחר - גליון זה, ה-36 במספר, חותם את הדרך השלישי של "עט ואתיקה" (כל כרך מקיף 12 גליונות). כדרכנו, צירפנו לגליון זה מפתח-עניינים על מנת להקל על החברים השומרים את הגליונות השוטפים - ואני מניח ומקווה שרובכם נוהגים כך - לאתר את התשובה לסוגיה האתית המעניינת אותם.

36 הגליונות שיצאו עד כה אוצרים בתוכם למעלה מ-300 החלטות, הנחיות וחוות דעת בתחומי האתיקה המקצועית. העובדה שאנו מתמידים תקופה כה ארוכה בהוצאת כתב זה, היא קודם כל לזכותכם, לאור ההדים הרבים והתגובות החיוביות שאנו מקבלים מן החברים.

אין זה סוד כי ועדת האתיקה של ועד המחוז תל-אביב עוסקת, לצד הטיפול בעבירות משמעת ובמתן חוות-דעת בסוגיות של אתיקה מקצועית, גם בשורה של נושאים אחרים המשיקים, במישרין או בעקיפין, לנושאי האתיקה. בין הנושאים הללו - נושא כאוב ועצוב: פטירת עורכי דין בעודם מנהלים פרקטיקה עצמאית.

השאלה המרכזית והחשובה במקרים אלה היא, מה קורה עם הלקוחות, כאשר עורך הדין שנפטר ניהל לבדו את משרדו.

חוק לשכת עורכי הדין עוסק בנושא זה וקובע כי האלמנה והילדים יכולים להמשיך ולהנהיג מהכנסות המשרד של יקירם גם לאחר פטירתו, וזאת כחריג לכלל שאין עו"ד רשאי לשתף בהכנסותיו מי שאינו עו"ד.

בעיקרון, כאשר עו"ד שנפטר מותיר אחריו בני משפחה, המלצתנו היא שהאלמנה או הילדים ימצאו עו"ד עמו יגיעו להסדר בדבר המשך הטיפול, הן כדי שיוכלו להמשיך ליהנות מפירות המשרד, והן כדי להסדיר את שאלת המשך הטיפול בלקוחות.

ברם, לצערי, לא תמיד כך המצב. בשנים האחרונות נתקלנו במספר מקרים קשים, בהם עורכי דין ששקעו בחובות קודם לפטירתם, השאירו אחריהם משרדים עם התחייבויות כספיות נכבדות, ובנסיבות אלה לא נמצאו עורכי דין שהיו מוכנים לקבל על עצמם את המשך הטיפול בתיקים שטרם נסתיימו.

במקרים אלה נכנסה ועדת האתיקה לעובי הקורה, ובאמצעות פנייה לביהמ"ש, מוטו חברים אשר המשיכו לטפל בתיקים או החזירו אותם ללקוחות, במקרים המתאימים. הוועדה עשתה ועושה כל מאמץ על מנת שגם במקרים הקשים הללו, הפגיעה בלקוחות תהיה מינימלית, ולכל לקוח שהטיפול בעניינו טרם הסתיים, יימצא פתרון סביר.

ככל שהמדובר בנושא כאוב, הרי הוא חלק מן

בברכת פגרה נעימה,

עמוס נצר, עו"ד

יו"ר ועדת האתיקה

פס"ד משמעותי

מתי הענקת מתנה ע"י עו"ד

לפקיד בימ"ש מהווה

התנהגות בלתי הולמת?

בד"מ (ת"א) 72/92 פרקליטות המדינה נגד

עו"ד פלוני; בהרכב: עו"ד נ. ויסמן - אב"ד,

עו"ד ח. שפרן ועו"ד א. מסארווה;

פס"ד מיום 9.1.94.

העובדות: הנאשם, עורך דין מעיר שדה במרכז

הארץ, הואשם בכתב הקובלנה בשני אישומים:

א. כי נתן לפקיד בית משפט השלום באותה עיר, כרטיסי מגני למשחקי כדור רגל של אגודת ספורט מקומית, שבה הוא היה פעיל, מבלי לגבות את תמורתם.

ב. כי נתן לאותו פקיד מספר כרטיסי הזמנה חינם למשחקי כדור-רגל של אותה אגודת ספורט.

ביה"ד זיכה את הנאשם מהאישום הראשון ופטרו מלהשיב עליו, משום שלא נמצאו בחומר הראיות שהוגש לביה"ד כל ראיות ולו לכאורה, כדי לחייבו להשיב על אישום זה. ואילו לגבי האישום השני חייב הוא להשיב.

בין הצדדים לא היתה מחלוקת כי הנאשם אמנם העניק לפקיד ביהמ"ש מספר פעמים הזמנות חינם למשחקי כדור-רגל של האגודה (לפחות 2-3 פעמים כטענת הנאשם) וכן כי לא הוכח לביה"ד כי הנאשם קיבל או עמד לקבל איזה שהיא "טובת הנאה" מפקיד ביהמ"ש בתמורה להזמנות שהעניק.

בייחוד הקובל בתיק, פרקליטות המדינה, התרכזה בטענה אחת ועיקרית, כי עצם נתינת מתנה לפקיד ציבור מאת עורך דין היא עבירה כשלעצמה המחייבת הרשעתו של הנאשם עפ"י סעיף 61 (3) לחוק לשכת עורכי הדין תשכ"א 1961. זאת, לטענתה, משום שיש במעשה זה "התנהגות בלתי הולמת של מקצוע עריכת הדין", ואין כל חשיבות לשאלה האם התנהגותו זו של עורך הדין חייבת לכלול בתוכה "כוונה פלילית" ביסוד ההתנהגות אם לאו. עצם נתינת המתנה, לגירסתה, היא הנותנת כי נעברה העבירה עפ"י סעיף זה שבחוק.

היא הוסיפה, כי אילו היה עורך הדין מואשם בעבירה של "מתן שוחד" לפקיד ציבור כי אז אולי היה מקום לבחון אם מעשהו נעשה תוך "כוונה פלילית" או לאו. במקרה שלפנינו די בעצם נתינת מתנה לפקיד הציבור כדי לקבוע כי זו התנהגות בלתי הולמת של עורך דין.

לעומת טענות אלה טען בייחוד הנאשם כי הוכח שהנאשם פעל ללא "כוונה פלילית", ולכן אין מקום להרשיעו, משום שהכוונה הפלילית חייבת להיות ביסוד העבירה. משלא הוכחו כלל העובדות שפורטו בכתב הקובלנה, שלנאשם היתה "טובת הנאה" בגין ההזמנות שנתן ו/או כי היה צפוי לקבל "טובת הנאה" - לא הוכחו פרטי אישום ועל ביה"ד לזכות הנאשם, טען הסניגור.

החלטת בית הדין (מפי אב"ד, עו"ד נ. ויסמן):

"מקובלת עלי טענת התביעה כי בבסיבות העניין אין צורך להוכיח 'כוונה פלילית' כדי להרשיע עו"ד בהתנהגות בלתי הולמת עפ"י סעיף 61 (3) לחוק לשכת עורכי הדין, הוא הסעיף שבו קבע המחוקק התנהגות נורמטיבית הנדרשת מעו"ד במגעיו עם

פקידי הציבור ו/או עם הציבור בכללותו במסגרת תפקידו כעורך דין.

התנהגות בלתי הולמת אינה מחייבת כוונה פלילית כל שהיא. בתי הדין המשמעתיים של הלשכה וכן ביהמ"ש העליון פסקו לא פעם (ראה עלי"ע 6/87; עלי"ע 10/81) כי אפילו דיבור בוטה של עורך דין כלפי פקיד ציבור פירושו 'התנהגות בלתי הולמת', משום שעורכי דין נדרשים ליתר אחריות ויתר מתניות ממנה שנדרש ממי שאינם עורכי דין, על אחת כמה וכמה כאשר מדובר בהתנהגות, העולה להתפרש בעיני אחרים כנסיון לקבל טובות הנאה ואפילו לא היתה כוונתו של עוה"ד לכך.

כאשר הנאשם נתן 'מתנה' לפקיד ציבור, חייב היה לתת דעתו לתוצאות של מעשהו - כיצד יראה הדבר בעיני חבריו לעבודה של אותו פקיד ציבור, שלא קיבלו מתנות, כיצד יתפרש הדבר ע"י מקבל המתנה עצמו, והאם אין בכך משום העמדת מקבל במצב שבו נשאר הוא 'יחייב' לעוה"ד טובת הנאה בעתיד.

מתן המתנה לפקיד ביהמ"ש, שלא נעשתה משום היות הצדדים 'חברים' מחוץ למסגרת עבודתם, אלא משום הכרותם במסגרת עבודתו של הנאשם כעורך דין, ושלישיותו (יתכן) והוא ניוקק מדי פעם במסגרת עבודתו כעורך דין, פסולה ויש לגנותה.

יתרה מכך, עו"ד שחזקה עליו כי יודע חוק הוא, חייב היה להביא בחשבון את האפשרות (אפילו עשה את מה שעשה בתום לב, כי נתינת מתנה לפקיד ציבור עלולה להכשיל את פקיד הציבור עד כדי הבאתו למשפט בפלילים. כי הרי לפקיד ציבור אסור לקבל מתנות ממי שבה איתו במגע בקשר לעבודתו. ואפילו נעשה הדבר ביתום לבי וללא קבלת טובות הנאה מאותו פקיד, יש בזה משום שימת מכשלה בפני אותו פקיד.

לאור האמור לעיל הנני סבור שיש להרשיע את הנאשם באישום המפורט בסעיף 61 (3) של חוק לשכת עוה"ד 1961 תשכ"א."

לפסק דינו של אב בית הדין הצטרף גם חבר בית הדין, עו"ד א. שמארווה:

"... לאור אופיו, ניסוחו ומטרתו של סעיף 61 (3) לחוק לשכת עורכי הדין, הרי לא יתכן לגרוס כי הכוונה הינה יסוד מייסודותיו. סעיף 15 (ב) לחוק העונשין תשל"ז-1977 קובע כי הכוונה להביא בעבירה לתוצאה מסוימת אינה מעלה ואינה מורידה, אלא אם כוונה זו היא מייסודותיה המפורשים של העבירה. (ההדגשה שלי - א. מ.). אם בסעיף פלילי מובהק אלה פני הדברים, הרי קל וחומר בסעיף מעין-פלילי כדוגמת סעיף 61(3) הנ"ל.

"אילו באמת הוכחה כאן כוונה, הרי העבירה היתה מגיעה כדי עבירת שוחד, אולם כאן התביעה לא מייחסת לנאשם עבירה מסוג זה ואנו מוכנים להניח

עו"ד ועמיתו למקצוע אין צורך בכתב שחרור כשלקוח של עו"ד א' מעביר תיקים חדשים לעו"ד ב'

העובדות: בפנייה לוועדת האתיקה כותבת עו"ד:

"אל משרדנו פנתה חברה בע"מ לקבלת שירותים משפטיים. אותה חברה עבדה ועדיין עובדת, עם משרד עורכי דין אחר, וזאת על בסיס של שעות, או אחוזים מספרייסקים (להלן: "משרד עורכי הדין האחר"), אין הסכם ריטיינר או הסכם בלעדיות עם משרד עורכי הדין האחר (כך נמסר מפני החברה). היחסים עם משרד עורכי הדין האחר טובים והחברה תמשיך לעבוד הן איתם והן עם משרדנו.

החברה העבירה לטיפול משרדנו עניינים אשר בפירוש נאמרו עליהם כי לא תופלו אף פעם ע"י משרד עורכי הדין האחר, ובעצם החברה מבקשת כיום לקבל שירותים במקביל משני משרדים (בעניינים שונים, כמובן). לאור האמור, האם מחוייב משרדנו לקבל את הסכמת משרד עורכי הדין עמו כבר קשורה החברה ביחסים, או שמא ניתן לפרש את כלל 27 לכללי האתיקה כלשונו הדווקנית?"

חוות דעת ועדת האתיקה: כלל 27 לכללי האתיקה המקצועית התשמ"ו-1986 קובע כי "לא יקבל עורך דין, ביועדי, עניין שהוא טיפולו של עורך דין אחר אלא אם כן עורך הדין האחר הסכים לכך בכתב..."

לדעת הוועדה, אין כל מניעה שחברה אחת תהיה מיוצגת בעניינים שונים על ידי מספר משרדי עורכי דין, ובתנאי שכל משרד יטפל בעניין אחר מבלי לפגוע בעניינים המטופלים על ידי עורך דין אחר. בנסיבות כאלה אין מקום להחיל את כלל 27. (4876).

חסיון

החסיון המקצועי של עורך דין אינו חל על דרישות מכוח פקודת מס הכנסה

העובדות: עורך דין נדרש בכתב ע"י פקיד השומה למסור לו שורה של פרטים ובכללם פירוט כל חשבונות הבנק שלו, בין אם בבעלותו ובין אם שלא בבעלותו אך בשליטתו בדרך כלשהי, כגון עפ"י יפוי כוח, כנאמן וכיו"ב. כמו כן נדרש להמציא לפקיד השומה את דפי הבנק של חשבונות הפקדונות והתגמולות המתנהלים על שמו.

בפנייתו לוועדת האתיקה שואל עורך הדין האם מוטלת עליו חובה להענות לדרישות אלה של פקיד

במידה גדולה של בטחון כי הנאשם באמת ובתמים נתן את הכרטיסים הנ"ל לפקיד הנ"ל בתום לב ומבלי לתת את דעתו על ההשלכות של מעשה זה. לעניות דעתי, אין זה מעלה או מוריד אם מתן הכרטיסים הנ"ל ע"י הנאשם לפקיד ביהמ"ש הנ"ל סייע לנאשם ביצירת מערכת קשרים ויצר בפועל יחס מועדף ואם לאו. די בכך שהכרטיסים שנמסרו עלולים ליצור יחס כזה או להוות מקור ללוות שפתיים."

מול דעת הרוב, גרסה דעת המיעוט (מפי חבר בית הדין, עו"ד ח. שפרו) כי יש לזכות את הנאשם:

"חולק אני, עם כל הכבוד, על דעת חברי, אבי"ד הנכבד..."

אין אנו עוסקים במשפט אזרחי אלא במעין פלילי, והנוסחה של מעשה + כוונה אכן מתקיימת בענייננו. מששטמט אלמנט הכוונה, ובעקבותיה התוצאה, הרי לדעתי אין באלמנט המעשה בלבד כדי להרשיע את הנאשם. כותב חברי הנכבד, כי די בעצם המעשה כדי להרשיע את הנאשם, ולמה הדבר דומה? עו"ד הגר בשכנות לשופט או פקיד ביהמ"ש או עובד ציבור, כאשר אותו עובד ציבור ירצה ממנו טרמפ לכיוון מסוים, האם עוה"ד יסרב! ודאי שיקח את אותו עובד ציבור בדרכו (וזאת ללא תמורה כספית) ואפילו מספר פעמים. האם יש בכך כדי להרשיע את עוה"ד בעצם המעשה ואפילו עשהה אותו בתום-לב!

"האם בדונמא אחרת - כאשר מוזמן עוה"ד, המקיים קשר עם עובד הציבור בשל התמחותו בנושא מסויים, ליתן שי בשמחתו של עובד הציבור (חתונה, בר מצווה, מסיבת יום הולדת), האם יש בכך כדי להתנהגות שאינה הולמת מקצוע עריכת דין? לאן נגיע במסקנה זו, הן של ב"כ הקובל והן של חברי הנכבד, אבי"ד? הרי נגיע לאבסורד, למצב שעה"ד יצטרך להתעלם מפגישתו עם עובד הציבור, דבר שיגרוור תוצאה הפוכה - ערעור היחסים בין עוה"ד לעובד הציבור, ואפילו התנכלות מצד עובד הציבור..."

גור הדין:

כאמור, הרשיע ביה"ד את הנאשם ברוב דעות בתנהגות שאינה הולמת עורך-דין. ברם, בבואו לגזור את העונש דחה ביה"ד את בקשתה של ב"כ הקובל להחמיר עם הנאשם. ביה"ד התחשב בעברו הנקי של הנאשם, ליותק הרב שלו במקצוע ולעובדה כי עשה את מעשיו בתום לב. "לאור האמור לעיל ולאוור טענות הצדדים והמובאות שהציגו בפנינו, לא מצאנו לנכון להטיל על הנאשם עונש כלשהו, כי בנסיבות העניין עצם הרשעתו מהווה עונש מספיק כשלעצמה."

השומה לאור חובת החסיון על מידע וחומר שנמסר לו מלקוחותיו.

חוות דעת ועדת האתיקה: הוועדה בדיעה כי על פי הדין, החיסיון המקצועי שבסעיף 90 לחוק לשכת עורכי הדין אינו חל על דרישות לאספקת מידע מעורך דין מכוח פקודת מס הכנסה, ועל כן עליו להמציא לפקדי השומה את כל המסמכים המבוקשים על ידיו. (6726).

פרסום ופרסומת

עו"ד אינו רשאי לכלול

בתשקיף של חברה פרטים המתייחסים למומחיותו ועברו המקצועי

העובדות: כותב עו"ד לוועדת האתיקה: "מרשי, אזרח ותושב ארה"ב, ביקשני לכהן בוועדה המייעצת לחברה, אותה הוא ייסד והשם בארה"ב, אשר מתכננת לפעול גם בישראל. כן מתכננת החברה לרשום את מניותיה למסחר במספר מדינות בארה"ב. בתשקיף החברה, יהיה פרק העוסק בתיאור הוועדה המייעצת וחבריה, ובמסגרתו מבקש עו"ד ההנפקה לכלול פרטים אודותי בנוסח המצורף למכתבי זה. (הערות המערכת: הנוסח שצורף כולל פרטים על תחומי התמחותו של עורך הדין ומקומות קודמים בהם עבד, לרבות במיגור הפרטי והציבורי). אודה לכם אם תודיעוני אם יש מניעה להכללת הפרטים בנוסח המוצע בתשקיף החברה שיתפרסם, כאמור, בארה"ב."

חוות דעת ועדת האתיקה: לדעת הוועדה, הפרטים בנוסח המוצע בתשקיף חורגים מן הפרטים המותרים לפרסום ע"י עורך דין, כמפורט בסעיף 7 לכללי האתיקה המקצועית התשמ"ו-1986, ועל כן פרסומם הוא בבחינת עשיית פרסומת אסורה ע"י עורך הדין. (6349).

שכר טירחה

שכ"ט הנקבע באחוזים יחושב מסך כל הסכום שפוסק ביהמ"ש, לרבות שכ"ט עו"ד ומע"מ

העובדות: "בתיק של תביעת פיצויים בגין נזקי גוף בתאונת דרכים קבע ביהמ"ש כי על הנתבעת לשלם לתובע סכום כספי בתוספת שכ"ט עו"ד בשיעור 13% ובצירוף מע"מ. כאשר דרשתי מהתובע, לקוחי, את

שכר טירחתי בשיעור 13% פלוס מע"מ מהסך הכולל של הסכום שפסק לו ביהמ"ש, הוא טען כי דרישתי מוגזמת וכי יש לחשב את שכר טירחתי מהסכום שפסק ביהמ"ש בניכוי שכ"ט עו"ד ומע"מ. האמנם?" כותב עו"ד לוועדת האתיקה.

חוות דעת ועדת האתיקה: הפנייה הנ"ל היא אחת מרבות המגיעות לשולחן הוועדה באותה סוגיה. לאחר דיון מחודש בנושא, ועדת האתיקה חזרה ואימצה את החלטותיה הקודמות ואת הנוהג הקיים, לפיו שכ"ט שנקבע כאחוז מפסק הדין, יחושב מסך כל הסכום שפוסק ביהמ"ש לזוכה, ובכלל זה הסכום הנפסק כשכ"ט עו"ד בצירוף מע"מ. (3903)

עו"ד לשעבר

נוהל הפסקת טיפול בלקוחות בתקופת השעייה מעיסוק

בעריכת דין

בעקבות פנייה מעורך-דין שנדון לתקופת השעייה על ידי בית דין משמעת של הלשכה, פירסמה ועדת האתיקה נוהל לגבי הפסקת טיפול בלקוחות בתקופת השעייה, כדלקמן:

1. עם תחילת ההשעייה חל על עורך הדין המושעה איסור מוחלט לייצג לקוחות או לפעול עבורם בפעולה כלשהי מאלו המנויות בסעיף 20 לחוק לשכת עורכי הדין.

2. כל לקוח יהיה רשאי למנות לעצמו עו"ד אחר כאוות נפשו, ואין הלקוחות חייבים לקבל שירותים משפטיים מעו"ד שיומלץ על ידי עורך הדין המושעה.

3. אין מניעה שעו"ד ישכור את משרד של עוה"ד המושעה, אך הלקוחות לא יהיו חייבים להזקק לשירותיו, והם יעשו זאת רק בהסכמה הדדית בינו לביןם לגבי תנאי הייצוג.

4. במידה ששולם לעוה"ד המושעה שכ"ט עבור פעולות שיובצעו ע"י עוה"ד החדש, הלקוחות יהיו זכאים להחזיר. אין להתנות את החזקת הכספים בהסכמה לייצוגם ע"י עוה"ד ששכר את המשרד. לקוחות כאלה יהיו זכאים להחזיר אף אם ישכרו שירותיו של כל עו"ד אחר.

5. לקוחותיו לשעבר של עוה"ד המושעה שיעברו לעו"ד אחר יתפכו ללקוחותיו של עוה"ד החדש.

6. לאחר תום תקופת השעייה יהיה זה בבחירת הלקוח אם לשוב לשכור את שירותיו של עוה"ד לשעבר בתנאי שיתמלאו תנאי סעיף 27 לכללי השכת עורכי הדין (אתיקה מקצועית) התשמ"ו-1986.

7. עו"ד שטרם השעייתו התמנה ככונס נכסים, או מפרק, או מנהל עזבון, חייב ליידע את הצדדים במצב השעייתו וכן את הערכאה הממנה. (7549).